

The upper two-thirds of the page are filled with a repeating pattern of horizontal stripes in red and blue.A vertical column of red and blue horizontal stripes is positioned to the left of the title.

NÁZORY NA EVROPU

Názory na Evropu

pro Vás připravil

názory & vzdělávání

Děkujeme za laskavou podporu Konrad-Adenauer-Stiftung.

Obsah

Slovo úvodem (Ondřej Kolář)	2
Evropy a my. Evropa dnes a zítra (Miroslav Bárta)	5
Evropa a svět po studené válce (Martin Kovář)	9
Několik poznámek k postavení Evropy v dnešním světě	9
Evropa – mýtus, pohádka, realita (Stanislav Bendl)	12
Deficity rovnováhy evropské demokracie (Václav Drška)	16
O obraně (Michael Romancov)	20
Názory na Evropu (Luděk Niedermayer)	22
Programové priority (Jiří Pospíšil)	25
Spravedlnost a rozumné evropské „zákony“	25
Svoboda pohybu pro vzdělanost	25
Odbornost při vytváření norem	26
Proti korupci a zneužívání evropských peněz	26
Volný pohyb rozsudků	27
Jistota v rodinném právu	27
Kulturní různorodost	27
Ochrana životního prostředí jako důležitá politika EU (Bořivoj Šarapatka)	28
Má čtrnáctiletá válka (Jaromír Štětina)	30

Slovo úvodem

Mgr. Ondřej Kolář

Vážení čtenáři,

dostává se vám do rukou publikace, která nabídne různé pohledy na Evropu a její fungování. Soubor textů a jejich autorů je pestrý a věřím, že pro vás bude dostatečně obohacujícím nástrojem k rozšíření vašich pohledů na Evropskou unii.

Evropská unie je dnes vnímána jako samozřejmost. Vesměs pozitivní samozřejmost, ovšem najdou se i tací, kteří ji vnímají negativně a usilují o její zrušení, či alespoň o naše vystoupení z jejích struktur. Nabízí se otázka, co vlastně Evropská unie je. Jde o federaci, konfederaci, svazek států, které spojuje společný trh? Vždyť ani nemají všechny společnou měnu, která by jejich obchodování usnadňovala a jejich občany by nenutila navštěvovat před výletem do ciziny směnárny a nakupovat valuty. Odpověď na otázku, co je Evropská unie, není snadná. Troufal bych si i říct, že přesná charakteristika, která by dokonale popsala toto těleso, neexistuje.

Sbližování západoevropských států po druhé světové válce završené smlouvami o vytvoření Evropského společenství uhlí a oceli a Evropského společenství pro atomovou energii, které se v roce 1967 sloučily v Evropská společenství, bylo logickým vyústěním situace, která na starém kontinentu v padesátých letech dvacátého století panovala. Evropa byla rozdělena na dva bloky, které, podporovány každý jinou nukleární supervelmocí, byly hnány kupředu touhou vyniknout nad soupeřem hospodářsky, technologicky i sociálně-politicky. Je nasnadě, že západní státy měly k vítězství v tomto nerovném závodě nakročeno již od samého počátku. Rada vzájemné hospodářské pomoci řízená centrálními plánovači v Moskvě mohla stěží soupeřit byť jen se západoněmeckým Wirtschaftswunderem. Vytvořením společného trhu, praktickým zrušením vnitřních hranic a zavedením volného pohybu osob nastartovala západní Evropa motor, který ji hnál kupředu dostatečně dlouho na to, aby se mohla měřit se svým nejdůležitějším spojencem a globálním hráčem číslo jedna – Spojenými státy. Ostatně – společně s evropskou integrací se rozvinula i euroatlantická spolupráce, zejména v bezpečnostní rovině. Ze staromódního kontinentu se stalo moderní a vyspělé společenství, které dokázalo svým občanům zajistit kvalitu života v Evropě nikdy předtím nevidanou.

Přes všechny výhody, které s sebou evropská integrace přinesla, nebyla Evropa schopna podnítit Evropany k tomu, aby se Evropany skutečně cítili. Obyvatelé Evropy se cítí být v první řadě občany svých národních států, evropská identita jakoby neexistovala.

Možnosti, které z členství v unii plynou, jsou občany evropských států brány jako něco automatického; něco, co tu bylo, je a bude a co rádi využijeme v náš prospěch. Je to logické. Jednotlivé národy jsou v Evropě usazeny po staletí, po staletí dochází k jejich prolínání a soupeření, vzájemnému ovlivňování a sdílení kultury, zvyků i zlovyků. Karel Čapek kdysi napsal, že je samozřejmé, že se chceme udržet jako národ, jako stát a jako demokracie, že chceme žít svobodně a po svém způsobu. Druhým dechem ale dodal, že vzhledem k naší geopolitické poloze, je to těžký úkol, který bude vyžadovat mnoho sil. Tato slova by určitým způsobem šla aplikovat na všechny národy Evropy. Není snad lidu, který by v průběhu věků nemusel vyvíjet značné úsilí k tomu, aby se udržel v konkurenci ostatních. Evropa vždy byla kotlem, ve kterém to vřelo tu více, tu méně a tím pádem je logické, že jednotlivé přísady v evropském Eintopf se pokoušely vyniknout a nerozvařit se. Evropské národy jsou staletími kované a vedené k národní hrdosti. Evropská společenství, později transformovaná v Evropskou unii, existují teprve krátce na to, aby si jejich obyvatelé uvědomili, že jsou v první řadě Evropany, protože evropanství, tedy společné tradice, kultura a hodnoty je to, co je všechny po staletí spojuje.

Jedním z úkolů evropské unie by proto mělo být posilování „národního uvědomění“ – tedy toho evropského. Evropa je bohužel pro své občany nesrozumitelná, stejně jako bývala nesrozumitelná pro své zahraniční partnery, kteří nevěděli, komu v Evropě v

případě potřeby telefonovat. Z Evropské unie se stává superúředník, který rád a s chutí kecá do všeho, do čeho jen trochu kecat lze. Z bruselských a štrasburských kanceláří proudí záplavy směrnic a nařízení, nad kterými zůstává obyčejným lidem rozum stát. Evropské instituce a s nimi i celá unie se rychleji a rychleji odcizují a vzdalují svým občanům, ve kterých v důsledku toho sílí národní nacionalismus a pocit potřeby soupeřit s těmi, se kterými se již přes šedesát let nesoupeří. Dalším z úkolů evropských vůdců tedy logicky musí být otevření a zjednodušení Evropy jejím občanům. Přebyrokratizovaný moloch, který se vymyká kontrole, bude u lidí jen těžko hledat oblibu.

Zanedlouho nás čekají volby do Evropského parlamentu, do kterého se poprvé volilo v roce 1979. Jde tedy o celkem mladou instituci, která ovšem snese porovnání s bájným Atlantem, který na svých ramenou nesl váhu celé nebeské báně. Evropský parlament společně s ostatními institucemi sjednocené Evropy rozhoduje o budoucnosti a každodenním životě všech občanů jednotlivých národních států sdružených v onom nesrozumitelném tělese, které mnozí neberou vážně. Účast v evropských volbách od jejich prvního konání stabilně klesá. Jakoby Evropané neměli zájem se podílet na správě svých věcí. Je to ovšem logický důsledek výše popsaných skutečností. Psal jsem o úkolech, které by měla plnit Evropská unie, respektive její orgány. My jako občané Evropy máme ovšem úkol nejdůležitější – zúčastnit se voleb do Evropského parlamentu a zvolit zástupce, kteří novodobého Atlanta posílí a lidem žijícím pod jeho náručí umožní se s Evropou identifikovat natolik, že pro ně bude evropanství prvním v řadě jejich „národních“ příslušností.

Děkuji ctěným autorům za jejich příspěvky a přeji vám příjemné čtení.

Evropy a my. Evropa dnes a zítra

prof. Mgr. Miroslav Bárta, Dr.

Studium civilizací, minulých, nedávných i současných je užitečné v mnoha ohledech. Jedno ze základních pozorování vyplývajících z této činnosti vyznívá zhruba v tom smyslu, že faktory, které přinesou tu kterou společnost na výsluní budou nakonec ty, které zásadním způsobem přispějí k jejímu konci. Jako klasický příklad lze uvést růst státního administrativního aparátu, který s sebou nejprve přináší zásadní zdokonalení organizace systému, výběr daní umožňující financovat projekty netušených rozměrů atd. Ve svém důsledku však tento systém nakonec hypertrofuje, začne pohlcovat zásadní množství ekonomických zdrojů a systém nakonec činí značně nefunkčním.

Možná, že toto pozorování zní jako klišé, ale je v něm bohužel, domnívám se, značný kus pravdy. Pravda, kterou nemusím prodávat, a které vesměs lidé ani nemají důvod věřit. Jde o pozorování na dlouhou vzdálenost, rozhodně přesahující volební období nebo preference reportingů v rámci firem. Proto jakoby skoro neexistovalo. Navíc je to ve svém důsledku značně tísnivé konstatování. A my přece obecně nepříznivé zprávy, navíc s dlouhodobým výhledem, tak rádi potlačujeme.

A co Evropa a tato poučka? V mnoha ohledech může být analýza posledních desetiletí velmi ilustrativní. Rozmach administrativy Evropské Unie vedoucí k vybudování sofistikovaného systému určujícího, která země má co (a kolik) produkovat bez ohledu na

své specifické podmínky a tradici. Byrokracie vydávající tak složitá nařízení, že buďto nejsou do důsledku aplikovatelná, nebo jejich výklad vyžaduje, abychom si na jejich porozumění najali právníky. Diskuse problémů, která trvá leckdy tak dlouho, že problémy mezitím vykonají své. Pokud bych měl shrnout své hlavní dojmy a subjektivně učiněné závěry získané na základě svých aktivit na poli studia civilizací ve vztahu k tomu, co se dnes v Evropě odehrává, chtěl bych zejména vyzdvihnout následující faktory, které považuji za nejvýznamnější s ohledem na současný relativně špatný stav Evropy a západní civilizace jako takové.

V prvé řadě postrádám jakoukoliv vizi respektive kultivaci duchovna. Na idejích křesťanství a jakési víry v transcendentno naše civilizace vznikla a dosáhla netušené úrovně. Zatímco dříve existovalo nadčasové pojítko spojující regiony a národy, dnes se toto pojivo zredukovalo na oběh hmotných statků a sdílení pseudocelebrit. To, že si na obecné úrovni již nejsme ani vědomi našich kořenů, se začíná projevovat v mnoha každodenních situacích, ale i v legálních úkonech. Hledání duchovního rozměru však není nikterak snadné, nicméně bez vize a duchovního rozměru žádná civilizace nepřežila.

Mnoho z fenoménů, na kterých jsme civilizačně vyrostli, je, zdá se, vysoce nefunkčních. V oblasti volného trhu je dnes regulováno tolik, že volná soutěž se zcela vytrácí. Podmínky výběrových řízení jsou tak úděsné, že obvykle vyhrává nejlevnější nabídka, která mnohdy (vlastně až příliš často) znamená nekvalitu, amatérismus a v důsledku značné problémy.

S tím souvisí i náš pokrok ve vědě. Jednotlivé státy i Evropská Unie jako celek mají tendenci, ne - vlastně zálibu, v definování toho, co musí být strategické linie vědy a výzkumu, které spasí svět. I zde se vytrácí volná soutěž, kvalita ustupuje kvantitě a kdo se naučí formální pravidla soutěží má obrovskou výhodu. Jak by dnes asi dopadli E. Kant, Aristoteles či A. Einstein? Museli by každý rok jistě vyplodit několik článků. O to méně by nepochybně měli čas skutečně myslet. Tím, že nárůst vysokých škol a titulů kromě své nesmyslnosti z podstaty porušuje i přirozenou distribuci vyjádřenou Gaussovou křivkou, je z mého pohledu skutečně na pováženou.

S vykořeněním duchovna jde ruku v ruce pokrok v lékařství. Dnes již lidský život nevnímáme jako cestu, která nezačíná narozením a nekončí smrtí. Smrt jsme vytěsnili jako něco nepatřičného, co se nám vlastně do našeho materiálu až tak moc nehodí. Proto ta úzkost, panika a snaha za každou cenu nepodvolit se smrti ani o píď. Leckdy nesmyslně. I zde, obávám se, však brzy narazíme na limity toho, co bychom chtěli, a co bude reálně možné.

Když jsem zmínil pozitivní a negativní působení identických faktorů, nemohu se nedotknout ani dlouhodobého působení sociálního zabezpečení. To již od konce 19. stol. sehrává velmi pozitivní roli. Umožnilo růst moderních států a stalo se něčím, co dnes považujeme za samozřejmé. Paralelně s tím však proběhla dekonstrukce základního společenského kamene, na kterém stojí a beze vši pochybnosti budou stát i další společnosti. Totiž rodiny. To je instituce již do značné míry nefunkční, vlastně je natolik nefunkční, že pro to neexistují historické paralely. Její funkce do značné míry nahradil a převzal stát. My jsme vychováni tak, že od narození do smrti stačí natáhnout ruku a stát se postará. Svým způsobem velmi zvrácená představa. Ve všech funkčních modelech doposud známých to byla či stále ještě je totiž primární rodina, která se postará... Ne tak dnes. Resuscitace rodiny je naprosto nezbytným předpokladem pro restart naší civilizace. To je ale myslitelné pouze tehdy, pokud dojde k zásadní reformě filozofie konání evropských států.

To vše byly a jsou vesměs vnitřní faktory. Ty se však skoro vždy vyskytují ve spojení s faktory vnějšími. Zde si musíme dosadit zejména klimatickou změnu. Bez ohledu na její příčiny je jisté, že současné klima prochází velkou fázovou změnou, kterou charakterizuje zejména značná nestabilita a rozkolísanost systému. To v mnoha částech světa vytváří značnou nestabilitu již dnes. Jako klasický příklad může posloužit severní Afrika a Přední Východ, kde značně postupující vysychání pravděpodobně odstartovalo i tzv. Arabské jaro a do budoucna zřejmě může vést k migracím, jejichž rozsah si málokdo dokáže představit.

Jedno je jisté, státy nepečující o své zdroje a svou vnitřní stabilitu nebudou mít šanci. A

aby nebylo pochyb, co sem řadím: udržitelný rozvoj, neplýtvání zdroji, vysokou úroveň řemesel a vzdělání na všech stupních, sofistikovanou výrobu, kvalitní a pestrou vědu, stát neplýtvající veřejnými prostředky a kvalitní armádu.

Jak z toho všeho ven? Nebudu zakrývat, že historická zkušenost nás učí, že každý (jakýkoliv!) systém jednoho dne zkolabuje. Kolaps však neznamená nic jiného, než „jen“ zásadní ztrátu složitosti, čili pokles životní úrovně. V tomto ohledu je nesmysl se domnívat, že systém lze reformovat. Nelze. Co však reálně lze, je příprava na příchod větší krize a udělat vše proto, abychom její náraz umenšili naší aktivitou a konáním v našem vlastním zájmu co nejvíce.

Proto ale je třeba zahájit skutečnou sofistikovanou debatu na téma, co může v budoucnu stát ještě být a co již ne, jaké jsou reálné možnosti udržitelného sociálního systému, zdravotní péče a občanské společnosti (přičemž za občana považuji zjednodušeně každého toho, kdo se budování obcí aktivně účastní). Nová definice státu se mi jeví jako alfa a omega pokračování do budoucna. Neumím si ale v tuto chvíli představit, že by pro ni bylo možno získat zásadní počet hlasů ve volbách.

V této diskusi by měly hrát zásadní roli zejména společenské vědy (že ji kromě ekonomie redukuje fungování společností v podstatě na „má dáti - dal“ bohužel zatím moc nehraje jiná věc), které umožňují identifikovat zásadní dlouhodobé procesy a konflikty, popsat jejich anatomii a navrhnout pravděpodobná řešení nebo alespoň opatření. Nicméně současný trend směřuje k jejich totální devastaci. Pokud ale neporozumíme tomu, co se ve společnosti děje a proč, stáváme se nevyhnutelně krátkozrakými. Bohužel se domnívám, že v tuto chvíli zrak ztrácíme rychleji, než si můžeme dovolit.

Evropa a svět po studené válce: „konec dějin“ nebo „střet civilizací“?

prof. PhDr. Martin Kovář, Ph.D.

Několik poznámek (nejen) k postavení Evropy (Evropské unie) v dnešním světě (1991 – současnost)

Kolaps komunistických režimů ve střední a jihovýchodní Evropě a rozpad Sovětského svazu (srovnávaný nezřídka co do významu například s porážkou napoleonské Francie v roce 1815 či hitlerovského Německa v roce 1945; Brzeziński 1992, 34) na straně jedné a vítězství Spojených států amerických a jejich spojenců ve studené válce v letech 1989–1991 na straně druhé znamenaly konec jedné velké kapitoly moderních světových dějin (Durman 2009, 354–454). V opojení z pádu „říše zla“ (D’Souza 2004, 130–133) a komunismu, „největší lži dvacátého století“ (Glucksmann 2013, 112), přesněji řečeno evropských komunistických režimů, neboť Číny a Severní Koreje se (stejně jako, alespoň prozatím, castrovské Kuby a několika dalších podobně bizarních států) tyto otřesy prozatím příliš nedotkly, se zdálo, že nastává nová „unipolární éra“, v níž budou světu jednoznačně dominovat USA a v níž budou na vzestupu síly demokracie a pokroku.

Další vývoj sice nepotvrdil tezi amerického politologa Francise Fukuyamy, že pád Sovětského svazu znamená „konec dějin“ (Fukuyama 2002), třebaže Jelcinovo a dnes Putinovo Rusko, nástupnický stát SSSR, nebylo, není a zřejmě nebude „Americé“ reálným konkurentem, stejně jako jím prozatím nejsou, navzdory svému pokračujícímu hlavně hospodářskému vzestupu, ani Čína, Indie a další rychle se rozvíjející státy – Brazílie či Jižní Afrika (tzv. BRICS, Zakaria 2013, 16), současně ale naznačil přinejmenším dočasnou platnost teorie o americké dominanci (Krauthammer 1990–1991). Výtečně to ukázala hned první velká krize, k níž v době končící studené války došlo – pokus iráckého

diktátora Saddáma Husajna přičlenit ke svému území Kuvajt (1990). Nástupce Ronalda Reagana v Bílém domě George Bush starší po jistém váhání vytvořil mezinárodní alianci, jež na počátku roku 1991 uštědřila irácké armádě těžkou porážku, vyhnala ji z Kuvajtu (operace „Pouštní bouře“; Desert Storm) a zbavila Američany po dlouhých letech „vietnamského traumatu“; rozhodnutí ponechat Husajna u moci však bylo chybou, za níž USA a vlastně celý Západ v následujících letech draze zaplatily.

Skutečnost, že se Spojené státy dopouštějí mnoha chyb a že je jejich síla navzdory zdánlivé všemocnosti limitovaná, navíc prokázalo hned několik dalších světových krizí. Jako příklad lze uvést reakci Washingtonu na události v Somálsku (1991–1995) či, ještě zřetelněji, na vývoj na Balkáně, tj. na bratrovražedné války mezi bývalými jugoslávskými republikami, spojené s etnickými čistkami a vyvražďováním „nepřátel“, jaké Evropa nezažila od roku 1945. Vypjatý nacionalismus bývalých jugoslávských politiků, především srbského prezidenta Miloševiče, chorvatského prezidenta Tudžmana a dalších, nakonec přinutil Západ k zásahu, jenž byl v řadě ohledů problematický, ale který přece jen stál – po všech představitelných i nepředstavitelných tragédiích – na počátku dnešního stavu, kdy se demokratické Chorvatsko stalo osmadvacátým členem Evropské unie (2013) a kdy ani vývoj dalších států v regionu nespěje, doufejme, k další katastrofě.

„Jedenácté září“, přesněji řečeno 11. září 2001, kdy teroristé z Al-Kájdý zaútočili na newyorské World Trade Center a na Pentagon ve Washingtonu, tzv. „unipolární svět“ zásadně změnilo. Po japonském militarismu, německém nacismu, italském fašismu a sovětském komunismu se stal novým ideologickým i vojenským protivníkem Spojených států „islamistický džihádismus“ (Ellinger 2011, 576–578; Buruma – Margalit 2005), jenž není pro Západ méně nebezpečný než jeho předchozí nepřátelé, třebaže se to na první pohled nezdá a třebaže s ním Američané (a zčásti i jejich spojenci, zejména Britové) vedou jinou válku, než jakou vedli v letech 1941–1945, respektive v letech 1945–1989/1991. Na aktuálnosti tak získalo téma „střetu civilizací“, s nímž přišel v devadesátých letech americký politolog Samuel Huntington, který konstatoval, že „hnacími silami dějin nadále nebudou národní státy ani ideologie“, nýbrž „civilizace vymezené náboženskými, právními a kulturními tradicemi“ (Huntington 2001).

Diskuse o „střetu civilizací“, či, chcete-li, o boji Spojených států a obecně Západu, s „mezinárodním terorismem“ nebo se státy tzv. „osy zla“ (Axis of Evil – Írán, Severní Korea) jsou i dnes, podobně jako diskuse o koncepcích tzv. orientalismu (Said 2006), velmi živé a značně vzrušené; příznačný je, mimo jiné, s tím související vzestup nacionalistických a xenofóbních politických stran v mnoha zemích Evropské unie. Navzdory

nejrůznějšími názory je navíc stále zjevnější, že budoucnost Západu jako celku závisí do značné míry, ne-li výhradně, na tom, zda se největší světová mocnost s výzvami, jimž musí čelit, vyrovná a jaké priority a prostředky při tom bude volit.

Vzhledem k tomu, že Evropa, anebo přinejmenším její velká část, sdružená v Evropské unii, je v drtivé většině ohledů nedílnou součástí Západu (Fiala 2007), jde také o její (a tedy i o naši) budoucnost, ať už se jedná o její (naše) bezpečí, její (naši) prosperitu či, dokonce, o její (naši) identitu (Buruma 2010; Sarrazin 2011; Kagan 2003; Komárek 2013; Lundestad 2012). Proto nám, Evropanům, obyvatelům Evropské unie, nezbyvá než věřit, či spíše doufat, že nástupci Baracka Obamy v Bílém domě budou, podobně jako jejich předchůdci v letech 1914/1917–1918 a 1939/1941–1945, vůči „starému kontinentu“ tak vstřícní a tak si vědomi nejen významu „Ameriky“ pro něj, ale i jeho významu pro „Ameriku“, že ona „pouta, jež nás přes Atlantik spojují“, zůstanou i v budoucnu přinejmenším stejně pevná a silná jako dnes. Pokud by tomu tak nebylo, čekala by nás pravděpodobně temná budoucnost.

Evropa – mýtus, pohádka, realita

PaedDr. Stanislav Bendl

Co je symbolem Evropy? Brusel. A co je symbolem Bruselu? Manneken Pis alias čurající chlapeček. Je možné, že někteří Mimorevropané podle tohoto možná i docela výstižného kulturního vzorce občany našeho kontinentu vnímají tak trochu jako nedospělé nebo jako vy...chytrale. Zmíněný modus prezentace Evropanů započal (jako většina ostatních) již v antickém mýtu. Európa byla dcerou bájného krále Sidónu (tehdy fénické, dnes libanonské město). Jako bohyně vypadala a jako bohyně si žila. V prorockém snu se jí jednou zdálo, že o ni zápasí dvě ženy. Jedna personifikovala její domovinu, čili Asii, druhá novou zemi za mořem, která tehdy ještě neměla jméno. Asie tehdy své soupeřce podlehla a my dnes už víme, že nově vzniknuvší světadíl nakonec obdržel své jméno po Evropě, kterou v podobě býka unesl při famózním plaveckém výkonu na Krétu Zeus, známý božský gigolo starověku. Európa Diovi porodila tři syny: ze dvou se stali slavní vládcí, z jednoho proslulý mudrc a spravedlivý soudce. Tím byl založen evropský systém vládnutí – získání moci násilím a podvodem, v další generaci již legalizace moci a její následná a postupná dělba.

V této souvislosti není zřejmě náhodou, že kolébkou evropské kultury a civilizace se stalo prostřednictvím Kréty Řecko. Právě potomci starověké Hellady totiž pro změnu stáli v nedávné době na počátku veliké krize moderní Evropy, jež rozvířila celou řadu zásadních otázek. Jaká je vlastně dnešní Evropa? A jaká by mohla a měla být?

Evropa v první řadě je a doufejme, že i nadále bude, euroatlantická. Všichni si to výrazně uvědomujeme právě nyní. Ruský prezident v nedávných dnech oznámil konec éry diskriminace Ruska ve světové politice. Údajně nastal čas obrany ruských národních zájmů, jinými slovy obrany milionů Rusů žijících mimo Rusko. Putin obratně a demagogicky útočí na Západ, supermanský hlásá návrat „starého dobrého SSSR“ a za tento asianismus je svými Rusy nesmírně ceněn. Novodobý ruský car 21. století míchá z ruských filozofů přelomu 19. a 20. století, Nikolaje Berďajeva (Ruská idea), Vladimira Solovjjeva (Krise západní filosofie) a Ivana Iljina (O budoucnosti Ruska), opravdu hutný ideologický boršč, jehož základní ingredience tvoří znovu oprášený ruský mesianismus kombinovaný s vypjatým nacionalismem, autokracií, novou religiozitou a nezbytným zřetelným opovrhováním Západem. Rusko deklaruje svou nechuť řídit se mezinárodními pravidly soužití států. Obsadilo Krym, pokouší se prosadit své páté kolony na Ukrajině a v jiných státech s ruskou populací – např. pobaltských. A ty jsou dnes součástí EU. Nelze nezpomenout mýtus o Evropě, ta v antice dokázala přemoci Asii. Dnes by se to již Evropě nemuselo podařit – a to bohužel ani ve snu ne.

Ono se totiž Evropě do sankcí vůči ruskému kolosu ani příliš nechce. Proč? Obchod Ruska s USA činil v r. 2012 pouze 19 miliard eur, oproti tomu s EU téměř 270 miliard eur. 76 procent celkové evropské spotřeby plynu a 84 procent spotřeby ropy dodává evropským zemím Rusko. Evropané by ovšem měli pochopit, že tady jde o mnohem víc než o ekonomické zájmy a byznys. Je

dokonce možné, byť to zní lehce nadneseně, že jde o zachování samotné podstaty západní, euroatlantické civilizace. Ta stojí na hodnotách svobody a demokracie, kteroužto „veteš“ se putinský asianismus v žádném případě nehodlá zatěžovat.

Vzhledem ke svobodě jakožto absolutnímu principu je z evropského hlediska dosti sporné aktuální odpojení signálu ruské televize v Lotyšsku. K objektivní diskusi v našich médiích by zřejmě rovněž přispělo více kritických a původních informací o ukrajinském tolerování víceméně neofašistického Právého sektoru či banderovské UPA. Není snad jakákoli informační jednostrannost zavánějící cenzurou nepřipustná, ač konaná v zájmu jakési vyšší pravdy a hlavně – nemůže být posléze demagogicky zneužita názorovou protistranou?

Mnozí západní (i čeští) politici bohužel mylně považují Rusko za tzv. normální režim, byť jen mírně vychýlený, s nímž se dá vcelku snadno jednat (resp. standardně politicky hokynářit). Poučení z historie (1939,1968) jim zřejmě nic neříká. Dekadentní Západ je prý již natolik ochromen touhou užívat si života, že se raději vzdá idejí, z nichž byl zrozen. Podle jiných názorů by dokonce Rusko mělo stát součástí EU. To má ale stejnou logiku, jako kdyby se medvěd chtěl stát členem vlčí smečky. Zřejmě vhodnější by bylo vůči putinismu vystupovat asertivně, rázně, zřetelně a jednotně. Vždyť již Jean Jacques Rousseau kdysi dávno prozíravě tvrdil, že neexistují žádní Francouzi, Němci a Španělé, dokonce ani Angličané, nýbrž pouze Evropané. Nikoli náhodou zní heslo Evropské unie „In varietate Concordia“ neboli „Jednota v rozmanitosti“.

Pevné euroatlantické společenství by vedle budování prosperity uvnitř každého státu mělo také směrem vně společně vyžadovat respektování zásad mezinárodních vztahů. Ale je tomu tak doopravdy?

EU například sice oficiálně vytvořila společný energetický trh, ale reálně s Gazpromem i jinými energetickými ruskými mamuty jedná každá země sólo, zvláště a v křečovitě naivní snaze „vydumat“ si nějaké specifické výhody. Kde je ale ona kýžená společná energetická politika, ten jednotný provaz zemí EU? Německá ekonomika nedávno přepřáhla směrem k obnovitelným zdrojům, čímž ovšem mj. kontraproduktivně zvyšuje svou závislost na ruském plynu a následně politicky zařazuje vůči Rusku zpětný chod. Spojené státy navíc ústy prezidenta Obamy i jinak již několikrát varovaly evropské spojence, že jejich neochota podílet se na bezpečnostních misích a více investovat do své obrany může destruovat Severoatlantickou unii. Dnešní Evropané by tuze rádi měli bezpečnost, která je moc nestojí a kterou jim sice někdo nějak zajistí, ale oni se případně mohou tvářit, že s tím vlastně nemají zas tak moc společného (viz např. osud americké raketové základny v Brdech). Evropa získala ve druhé polovině 20. století renomé světadílu, který usiluje o to, aby nevzešla válka z jeho území, posiluje integraci a zvyšuje blahobyt občanů. Vnější nebezpečí pro Unii však jakoby neexistovalo. Jednotlivé země snižují výdaje na obranu a neplní dohodnuté částky. Konkrétně ČR naplánovaná dvě procenta z HDP vynaložila na obranu naposledy v roce 2005 a od té doby během vlády pravice snížila své výdaje téměř na polovinu. ČR dnes vydává na obranu zhruba 42 miliard korun. Předpokládaná dvě procenta HDP obnášejí téměř 77 miliard. Náš stát by tedy měl do své obrany logicky investovat každoročně dalších 35 miliard. V úvodu zmíněný Maneken Pis prý kdysi dokázal zachránit Brusel před obléhateli tím, že buď močil přímo na útočníky nebo jim svým močotryskem uhasil zápalnou šňůru. Toto řešení ovšem není aktuální.

Bude-li Evropa více odpovědně a kolektivně řešit problém své vojenské i ekonomické bezpečnosti, nebude se pak muset obávat Asie a může se více koncentrovat na rozvoj klíčových hodnot a principů evropské integrace. Mezi ně patří odpovědné vládnutí v duchu liberální demokracie založené na důstojné politické kultuře. Dodržování principů právního státu. Aktivní participace občanů na správě a řízení státu i Evropské unie. Zachování občanských svobod a společenské soudržnosti zabraňováním extremismu, rozvážná imigrační politika a účinná integrace menšin. Fungující a progresivní ekonomika postavená na svobodném podnikání s minimem byrokracie, průhledné a férové soutěži o veřejné zakázky.

Tenhle výčet vyhlíží snad už ani ne jako antický mýtus, ale spíše jako moderní pohádka. Ve všech jednotlivých oblastech má Evropa značné rezervy. Odpovědné vládnutí, dodržování principů právního státu funkčnost ekonomiky či férovost zakázek znehodnocují mnohé nedostatky tzv. lidského faktoru (u nás např. NečasNagygate či Rathova téměř

ježíšovská přeměna vína v „melouny“). Půvabný doklad eurobruselské politické pseudokorektnosti představuje také zřízení močící dívky (Jaenekke Pis, 1987) a močícího pejska (Zinneke Pis, 1998) coby protiváh Maneken Pis. Mimochodem tento již zmíněný čurající chlapeček může budít asociaci symbolu vychytralosti (jen vybroušený jazykový jemnocit mi brání použít slova typicky českého, přílehavějšího). Milého, močícího cherubínka lze však též považovat za ikonografický symbol andersenovského dítěte, jež jako jediné dokáže v rámci dnešní evropské pohádky náhle, překvapivě a odhalivě zvolat: „Hle, král je nahý!“ Jsme dnes konečně my, Češi, schopni zbavit se své oblíbené růžové (nebo taky totálně černé) optiky a nazřít svůj úděl Evropanů objektivně? A dokáží koneckonců svůj úděl Evropanů objektivně nahlédnout sami Evropané? Nezbývá než doufat, že ano.

Teprve příští vývoj ukáže, zda Evropa pokročí v integračním procesu a bude směřovat k politické unii (Spojené státy evropské). Či zda zařadí zpětný chod, provede dezintegraci směrem zpět k jednotlivým národním státům. A nebo zda zůstane i do budoucna na zhruba dnešní úrovni integrace. Tohle téma bude zcela jistě i nadále tvořit náplň práce politologů i politiků, ekonomů i právníků, mediálních expertů i novinářů, obranných strategiů i bezpečnostních odborníků.

Já sám osobně jsem se v minulém měsíci v roli porotce zúčastnil zajímavé literární soutěže s názvem Naše Evropa. Přečetl jsem několik desítek prací našich středoškolských studentů.

A můj celkový dojem? Evropanství nabývá síly u dnešní mladé generace. Ta jednak více cestuje než generace předchozí, jednak frekventovaněji a kvalifikovaněji překračuje i různorodé komunikační hranice a bariéry na sociálních sítích. Navíc se chová více racionálně a pragmaticky, nenechá se snadno zmanipulovat. Proto zůstávám i do budoucna mírným eurooptimistou.

Deficity rovnováhy evropské demokracie z pohledu historika středověku

doc. PhDr. Václav Drška, Ph.D.

Když se mi kdysi dostal poprvé do rukou první svazek Liviových Dějin Říma, zaujaly mě hned úvodní věty předmluvy Václava Marka. Píše v nich o Polybiově obdivu k římské republice, Sallustiově kritickém pohledu o sto let později a Liviově skepsi k době, která „nemůže snést ani své chyby, ani léky proti nim“. Dějepisec žil ovšem v době Augustově, která je přitom pro nás spíše symbolem římských úspěchů než neúspěchů. Můžeme to však na druhé straně považovat za doklad schopnosti vnímavého historika vidět pod povrch věcí i za důkaz nesdělitelnosti takového poznání elitám, které rozhodují. Přiznáváme, že toto téma mě pronásleduje již několik desetiletí.

Obvykle se konstatuje, že naše civilizace je dědičkou civilizace antické. Poněkud se však podceňuje fakt, že anticko-křesťanský odkaz přejímaly germánské a slovanské kmeny, které mu rozuměly po svém. A rovněž tak obvykle hovoříme o tom, že vyznáváme princip občanské společnosti; jako by nás to vracelo k latinskému pojmu *civis Romanus*, ale pozapomínáme přitom, že římské občanství se zrodilo z potřeby spravovat obec coby stát (*civitas*), zatímco to naše bylo naroubováno na systém, který vznikl z královské kmenové (*gentilní*) vlády nad lidem, a nikoliv nad územím. Zatímco magistratury zůstaly i za císařství v principu volitelné na omezené období, králové se vybírali navždy. Jiný způsob distribuce moci tudíž i předpokládal jinak uplatňovanou odpovědnost, a jestliže se Římské impérium stalo nositelem jakéhosi universálního občanství, pak germánsko-slovanský *gentilismus* základem pro národy středověku a novověku. Otázkou tedy je, zda uvedené rozdíly hrají v dnešní době nějakou roli, popřípadě mohou potencionálně působit jako rizika.

Má se často za to, že středověký stát, jehož je ten náš do velké míry dědicem (alespoň v teritoriálním, etnickém či tradičním smyslu), byl založen až na téměř absolutním rozhodování panovníka. Pokud ovšem vůbec něco takového opravdu existovalo, pak až jako novověký absolutismus a jen o několika málo evropských zemích po krátký čas. Středověké království se ale ve skutečnosti zrodilo z království kmenového a potvrdilo svou vitalitu jen díky tomu, že se dokázalo úspěšně vyrovnat s pozdně antickou politickou tradicí. Bylo nuceno kooperovat s elitami zanikajícího západního císařství, a jak ukazují příklady gótských, burgundských či franských panovníků, přijalo tudíž legalitu *basileů* v Konstantinopoli a i s její pomocí se domohlo vedle staré moci nad vlastním lidem i nové moci nad původními obyvateli a občany římského státu.

Druhé omezení přicházelo ze strany církve. Latinská patristika od Tertulliana zřetelně oddělovala právní kompetence státu od sféry osobní odpovědnosti za vlastní svědomí, až papež Gelasius I. věc formuloval zcela jasně: „Vznešený císaři, jsou dvě věci, jimiž se zásadně řídí tento svět: posvátná autorita biskupů a moc královská. Z nich je o to větší břemeno kněží, že ti se budou muset na věčném soudu odpovídat i za krále lidí. Neboť ty víš, nejmilostivější synu, že co do důstojnosti předčíš celé lidské pokolení, před vůdci věcí božských však bohabojně skláníš šíji a očekáváš od nich základy svého spasení. ... Jestliže totiž vysoké duchovenstvo v oblasti státního pořádku uznává vládu svěřenou ustanovením Božím tobě a poslouchá tvé zákony, aby se ani zdánlivě neprotivili ve světských věcech tvému rozsudku – s jakou horlivostí, prosím, se pak sluší poslouchat ty, kteří jsou především ustanoveni spravovat ctihodná tajemství?“ Bylo tedy jasno: král byl sice vlastníkem státu, ale jen v tom smyslu, že mu ho jako služebnost (ministerium) svěřil Bůh, a byl proto i za tuto službu odpovědný.

Byť se o tom vedou často diskuse, ani středověký stát proto nikdy zcela neztratil svůj veřejný charakter či povahu instituce a pojmy, jako spravedlivá vláda či veřejné dobro, v úplnosti nevypadly z kronikářských slovníků ani z úředních dokumentů. Měly dokonce i svá pevná kritéria, obvykle mír, jednotu země a spravedlnost. Je pravdou, že církvi zůstal dlouho monopol posuzovat, zda panovník těchto hodnot dbá, anebo je tyranem; důležité právo posuzovat způsob výkonu moci zůstalo ale zachováno, včetně rozsáhlé

škály prostředků, jak si jeho náležitou formu vynucovat, počínaje veřejným pokáním a konče možným sesazením. A pozadu nezůstávaly ani světské elity, formující se jak z barbarského, tak římského prostředí. Jejich vliv rostl, tak jak rostlo jejich ekonomické zázemí a rozhodování panovníka cum consensu se postupně přestalo týkat jen biskupů a přešlo stejným dílem na světské hodnostáře. Za vrchol tohoto procesu a současně zlom v podobě státu je často považována anglická Magna charta; podobné rysy však nese i u nás méně známý kapitulář Karla Holého, vydaný v Coulaines roku 843. Oba dokumenty spojuje především idea vzájemně kontrolované spoluvlády krále a stavů (v dikci coulainského dokumentu věrných vznešeného řádu duchovního a vznešených mužů stavu laického), tedy důraz na konsenzualitu vládnutí, což je tradice, které se držíme dodnes. A pak tu je druhý společný princip, totiž poznání, že lepší než krále svrhávat z trůnu je nutit ho permanentně k dodržování přijaté dohody. Z tohoto principu tak vzniklo právo na legální oponenturu výkonu moci, oponenturu, která už neměla původ boží vůli, ale pozemské dohodě knížete a elit, za niž všichni bez rozdílu přijali společnou odpovědnost. Jakkoliv to zní možná naivně, kontrola a sebekontrola nad přijatými rozhodnutími patřila tedy do běžného katalogu mentálních kvalit vládce, který, jak to pěkně vyjádřil Drahomír Suchánek ve své monografii o císařství a papežství v době otonské, poměřoval neustále správnost svých rozhodnutí mírou prospěšnosti jejich dopadu. Nebyl to zdaleka demokratický model, ale jeho předností bylo, že ti, co rozhodovali, nesli za svá rozhodnutí i bezprostřední a osobní odpovědnost. Nezdár byl důsledkem osobní chyby či selhání, nikoliv produktem nechápaných voličů.

Podobnou rovnováhu můžeme sledovat i na ose gentilismus – universalismus. Na jedné straně ani papežství na svém vrcholu za časa Inocence III. nedokázalo latinské Evropě vnutit koncept církevního universalismu, na straně druhé stejně tak selhaly i všechny císařské pokusy. Evropa se však přesto nestala mozaikou izolovaných národních monarchií, ale království sdílících společné morální, kulturní, vzdělávací či náboženské instituce. Je velmi sporné, ba dokonce nepravděpodobné, že by Karel Veliký či Ota III. pomýšleli na stvoření jakési jednotné Evropy, nepochybně však přispěli k tomu, že společnou středověkou Evropu charakterizovaly později tři pojmy a instituce: imperium a císařství, sacerdotium a římské papežství a studium, tedy univerzity, jež symbolicky zastupovala Paříž.

Vraťme se tedy na začátek. Jaká rizika lze z toho všeho vyvozovat pro dnešek? Zdá se mi, že tím nejzávažnějším je nepoměr mezi přiznanými právy a vyžadovanou odpovědností. Přitom tento problém nastává už na občanské úrovni, ale stává se stále závažnějším, směřujeme-li k vyšším patřům rozhodovacích procesů, tedy k dnešním

elitám. Závažnější proto, že zatímco elity středověku byly na obě stránky svého úkolu připravovány, ty dnešní přinejmenším zčásti ne, přičemž možné dopady jejich rozhodnutí jsou nesrovnatelně větší, stejně jako jsou nesrovnatelně větší základní nároky občanské společnosti. Pro budoucnost by tedy bylo žádoucí neprohlubovat koncept práv a nároků, ale koncept odpovědností a povinností. Za druhé se jako markantní jeví nepoměr mezi politickým programem a časovými možnostmi ho plnit. Středověký vládce, ale i středověké elity jako mezigeneračně se obnovující kolektiv s výsadním postavením nebyly vázány časem – paradoxně to dovolovalo přijímat strategická rozhodnutí, jejich realizace mohla být dlouhodobá. Dnes jsme svědky toho, že pětileté volební cykly prakticky negují možnost vytvářet jakékoliv dlouhodobé programy, což ale přispívá ke krizi politických stran a tím i ke krizi demokracie. Protože řešením tu jistě není volební cyklus prodlužovat, nezbyvá než snížit očekávání a nárok. Jenže k tomu je potřeba vzdělaného voliče: cestou, jistě však utopickou, tu je investice do vzdělanosti (studium) a nikoliv mediálního pseudoinformování. Za třetí je nutné se znovu a znovu zamýšlet na projektem evropské integrace, neboť jsem přesvědčen o tom, že sjednocení na bázi nějakého evropského občanství bude ještě velmi dlouho nemožné. Zakořeněnost evropských nacionalit je hluboká, a byť dnes maskovaná termínem „národní zájem“, trvá.

Konečně, je třeba vážně přemýšlet, zda již nestojíme uprostřed hluboké krize. Nedávné události na Ukrajině mimo jiné prokázaly, jak malá ochota Evropanů existuje k přijetí opatření, jež by nás nutila nést jejich nepříjemné následky. Je-li však tento diskonfort vedlejším účinkem Liviem zmiňovaného léčiva, bude cesta z nemoci ven obzvláště složitá.

O obraně

PhDr. Michael Romancov, Ph.D.

Před 690 lety, v roce 1324, sepsal velikán pozdního středověku, Marsilius z Padovy, jedno z nejdůležitějších děl evropské politické historie: *Defensor Pacis*. V tomto díle byly položeny základy modernímu chápání státní suverenity, od které vedla dlouhá, leč v zásadě přímá cesta k suverenitě teritoriálních států, jež se po Třicetileté válce stala základem evropského, a později i světového systému mezinárodních vztahů.

V Marsiliově pojetí se stát stal obráncem a garantem veřejného míru, což je role, kterou dnes nejlépe a nejdůkladněji plní demokratické právní státy tzv. Západního společenství, jež není definováno jako jednotka geografická, etnicko-jazyková nebo náboženská, ale jako společenství sdílející demokratické hodnoty a sledující demokratické cíle.

ČR se podařilo stát se jeho součástí a jako plnoprávný člen má také povinnost, spolu s ostatními, pečovat o jeho udržení a rozvoj. Demokratická Evropa, na jejímž geografickém okraji se nacházíme, posledních dvacet let snila sen o světě, v němž naše hodnoty postupně dojdou univerzálního uznání a akceptování. Teď, podobně jako ve 30. letech minulého století, přichází náhlé a surové probuzení.

Zábor Krymu, a možná anexe dalších evropských území, je až děsivě přesnou analogií agresivního chování, jež stálo na počátku Hitlerova snu o radikální změně světového řádu, jenž se zrodil z ekonomické krize 20./30. let. Zdá se, že se i Rusko krizi 2007/2008 rozhodlo využít k podobnému cíli. Spoléhá na to, že ohrožená ekonomická prosperita Evropanů bude takovou hrozbou pro politické elity, že si ruským ambicím nedovolí razantně čelit.

Stejně jako ve 30. letech je Evropa ohrožena agresivní mocností, stejně jako ve 30. letech představují čeští komunisté u nás, a jejich bratrance v okolních zemích, pátou kolonu Kremle. Jeho současný vládce však do zbraně volá i pravicové extremisty. Rudo-hnědý mix představuje to nejodpornější, co Evropa stvořila, a vzhledem k charakteru současné ho ruského režimu je bohužel logické, že právě tam nachází mocenskou oporu a politickou i „morální“ záštitu.

Nemůžeme se divit, že komunisté nedočkavě vyhlížejí návrat „idylického“ stavu 70./80. let, kdy Brežněvem nastolená doktrína omezené suverenity uvrhla naši zemi, a značnou část Evropy, do odporného stavu totálního morálního marasmu a relativního ekonomického blahobytu, reprezentovaného ledničkou plnou nekvalitních potravin. Takové hrozbě je třeba se vši rozhodností čelit a ukázat, že odpovědnost, stojící na staletou praxi ověřených a potvrzených hodnot, znamená nesrovnatelně více, než kolaborací podmíněná relativní prosperita.

Kdo nezná svou historii, je odsouzen k jejímu opakování. Máme tu výhodu, že nám se již poučení dostalo. 12. března 2014, u příležitosti 15. výročí vstupu ČR do NATO, podepsali všichni předsedové politických stran zasedajících v Poslanecké sněmovně PČR Deklaraci o obraně ČR, s jedinou výjimkou, již byl zástupce KSČM.

Musíme se spojit s těmi, kteří mají stejné hodnoty, cíle a zájmy. Obojí najdeme v Evropě a v širším kontextu pak také u všech dalších zemí Západního společenství, v první řadě pak na opačném břehu Atlantiku. Jedna z premis Mistra Sun, klasika strategického myšlení, zní: Důležitější než znát nepřítele je znát sám sebe! Víme, že Západ byl vždy zaskočen chováním agresorů, ale vždy dokázal reagovat. Dokážeme to i tentokrát, a pokud se přidržíme zásady, že „nejlepší obranou je útok“ půjde to lépe. Prvním krokem by mohl být hodnotový a argumentační útok na ty, kteří nás chtějí vidět jako zemi s omezenou suverenitou, pod patronátem Vladimira Putina!

Názory na Evropu

RNDr. Luděk Niedermayer

Evropská Unie u našich občanů zrovna moc populární není. A je to nemalý paradox. Právě onen nepříliš oblíbený „Brusel“ je totiž zdrojem podstatné části, ne-li drtivé většiny naší stability, bezpečí či prosperity. A vděčíme mu dokonce za stovky proinvestovaných miliard korun, které byly v rámci kohezní politiky proinvestovány ve jménu zvýšení kvality života v naší zemi.

Možná, že i toto stálo do jisté míry za mým rozhodnutím, po létech, kdy jsem se vyhýbal přímému zapojení „do politiky“, svůj postoj změnit a kandidovat za TOP 09, zjevně nejvíce evropsky pozitivní z velkých českých stran, do Evropského parlamentu. Rád by se totiž touto cestou pokusil nejen přispět k tomu, aby Evropa byla pro nás „tím dobrým místem pro život“, ale také bych se chtěl pokusit postoj našich občanů „v pohledu na Brusel“, měnit. Nejde mi přitom vůbec o „idealizování Unie“, kterou ze své profesní zkušenosti léta důvěrně znám, a proto vím, že je jako každá podobná instituce také hříštěm různých skupinových, státních neb třeba podnikatelských zájmů. A proto i v ní jde občas o souboj „dostí ostrých loktů“. Ale byl bych rád, kdybychom pochopili, jak moc je naše budoucnost s úspěchem evropského integračního procesu spojena, abychom lépe využívali možnosti, tuto budoucnost i sami ovlivnit. A třeba i o to, abychom si uvědomili, za co vše dalším Evropanům vděčíme a co jim můžeme naopak dát.

Před vypuknutím Rusko-Ukrajinské krize byla Unie pro nás spojena jednoznačně s ekonomickými otázkami, často souvisejícími s doznívající krizí z roku 2008. Je možná dobře, že až šokující invaze Ruské armády na Krym připomněla, že v Unii nejde jen o volný obchod či kohezní miliardy. Nicméně díky svým zkušenostem a znalostem bych se rád, pokud získám důvěru voličů, angažoval zejména v ekonomických agendách.

Úkolů zde není málo. Na dokončení a zejména uvedení v život čeká rozsáhlá agenda nové regulace finančního systému, zahrnující nejen novou regulaci bank či koncept bankovní Unie, ale i pouze zatím naznačený koncept redefinice komerčních bank (zahájený prací Likanenovy komise) nebo doposud nezahájené práce na srovnání podmínek regulace bank a tak zvaného šedého bankovníctví. Také nová regulace pojišťovnictví spadá do této oblasti. Vůbec otázky prohlubování fungování evropského trhu (ten dnes představuje největší ekonomický celek na světě), do které kvalitní a napříč trhy férová regulace patří, je zásadní pro zajištění ekonomické stability a prosperity Evropy.

Zásadní změnu během krize nastala v oblasti pravidel pro makroekonomickou stabilitu a koordinaci politik. Nová pravidla, zejména Six pack a Two pack již vstoupila v život, ale jejich doladění v praxi, či nalezení balance mezi jejich rozhodným vynucováním a ekonomickou racionalitou je výzvou pro budoucnost.

V neposlední řadě považuji za podstatnou část ekonomické agendy i sladění pro budoucnost zásadní respekt k ekologické i ekonomické udržitelnosti s kratším horizontem ekonomických zájmů. Mám za to, že zejména díky rozvoji moderních technologií a dosažené úrovni bohatství společnosti lze v této oblasti dosáhnout více, než se dnes zdá. A to bez toho, aby tím byla ohrožena prosperita či konkurenční schopnost evropské ekonomiky.

V ekonomické agendě se toho tedy zřejmě v Unii odehraje v příštích letech mnoho, i když nepůjde o tak revoluční a rozsáhlé změny, jako ty, které v důsledku krize proběhly v minulých letech. To neznamená, že hledání co nevhodnějšího nastavení pravidel, která zajistí, že trhy budou regulovány jen tam, kde to je opravdu potřebné a formou, která nebude neadekvátně nákladná a bude účinná, je malým a snadným úkolem. Právě kompetentní doladění navrhovaných norem, snížení rizika „přibalování“ nesouvisejících součástí do nových regulací (které by v řadě případů měly pouze nahradit nestejné, a pro firmy nákladné a méně efektivní regulace národní) je malým a snadným úkolem. I česká legislativa je plná ukázek toho, jak se původní dobrý úmysl zákonodárců proměnil v nevhodný, či zbytečně nákladný počin. Tomuto riziku lze čelit jen vysokou kompetencí institucí, které se na vzniku norem podílejí. Tedy i Evropského parlamentu jako celku a zejména jeho členů. A také respektováním konceptu, že chceme nikoliv více regulace, ale kvalitnější regulace a nikoliv bezhlavé posilování evropské úrovně pravomocí proti národní či regionální, nýbrž respektování principů subsidiarity.

Není vůbec vyloučeno, že následující léta postaví před evropany zcela nové, často obtížné výzvy. Stejně tak je možné, že se naplní možnost, že další roky budou ve jménu oživení evropských ekonomik a zúročení řady silných stránek, kterými evropské země disponují. Jasně však je, že to, co se v Unii bude dít, bude mít na naši zemi rozhodující vliv. A také to, že i my můžeme, v nemalé míře ovlivnit to, co se v Unii uděje. Této možnosti bychom se měli využít lépe, než v minulosti.

Souvisí to také s tím, že by mělo být úkolem odpovědných reprezentantů naší země, aby občanům více a srozumitelně říkali, co pro nás Unie znamená, a že Evropa nejsou „oni“ ale že jsme to „my“. O toto vše bych se alespoň trochu rád svým působením v Evropském parlamentu přičinil, dostanu-li k tomu důvěru našich občanů.

Programové priority

JUDr. Jiří Pospíšil

Spravedlnost a rozumné evropské „zákony“

Během své dosavadní práce v politice jsem si téměř každodenně uvědomoval, jak postupně narůstá vliv „zákonů“ přijímaných v Evropské unii na naše životy. Jako ministr spravedlnosti, který v době českého předsednictví v Radě Evropské unie předsedal radě ministrů pro justici, jsem zblízka poznal, jak evropské právo zasahuje do stále více oblastí. Je proto nezbytné, aby Českou republiku v Evropském parlamentu zastupovali ti, kteří tam dohlédnou na to, aby se upravovalo jen opravdu nutné. Není potřeba mít evropský „zákon“ na každou maličkost, ale je třeba řešit spolupráci v tak důležitých oblastech, jako je například boj s organizovaným zločinem či s praním špinavých peněz, vymahatelnost rozsudků napříč Uníí, propojení úpravy rodinného práva či podpora studia v jiných státech. Jako vystudovaný právník, poslanec a bývalý ministr bych rád České republice pomohl právě na tomto poli.

Pocházím z Plzně, která je centrem západočeského regionu, ležícího při naší západní hranici. Uvědomuji si proto, jak důležitá je naše pozice v Evropské unie pro každodenní život v naší zemi. V Plzeňském kraji si i díky americkému osvobození a následnému nástupu komunistů k moci stále dobře pamatujeme, jak rychle se může změnit naše tradiční prozápadní orientace. Považuji proto za klíčové, aby nás v Evropském parlamentu zastupovali lidé, kteří vědí, že jako Češi jsme vždy byli a budeme Evropané. Ty dva pojmy nejsou v žádném rozporu a naopak se doplňují. Je to tak dobře, přestože by nás někteří nejen v minulosti, ale i teď raději viděli v říši mocného ruského medvěda. Přijďme k volbám, ať nás tito lidé v Unii nezastupují!

Svoboda pohybu pro vzdělanost

Do politiky jsem vstupoval jako vysokoškolský učitel a později jsem po určitou dobu působil i jako děkan právnické fakulty. Je mi proto blízká oblast vysokého školství, kde bych chtěl „dohlédnout“ na to, aby Evropská unie dávala co nejvíce peněz do progra-

mů, které umožní studentům výměny mezi univerzitami a studium v jiných evropských státech. Vyrosteli další generace s lepší znalostí jazyků a zkušeností ze zahraničí, pak se v Evropě, ani ve světě, naše republika neztratí.

I proto si vzdělávání zaslouží zvýšenou pozornost, přestože je stále ještě v první řadě v gesci národních států. Existují ovšem minimálně dvě oblasti, které již dnes řeší EU a v nichž je Unie zejména pro mladé lidi velmi prospěšná.

První je již zmíněná oblast podpory studentské mobility, kde zejména program Erasmus+ potřebuje další podporu. Budu usilovat o další zlepšování jeho podmínek a další navyšování prostředků do něj.

Druhou oblastí v rámci vzdělávání, která si zaslouží další rozvoj v rámci Evropské unie, je potom oblast vzájemného uznávání studia a dosažených titulů.

Odbornost při vytváření norem

V oblasti právní bych se chtěl především zaměřit na oblast boje s praním špinavých peněz. Evropský parlament v uplynulých měsících například projednával návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz a financování terorismu a bude v tom po volbách pokračovat. To je přesně oblast, která si zaslouží pozornost, protože podobné normy jsou nezbytné, na druhé straně musíme vždy mít na zřeteli, že musí být přijímány ve formě, která nebude bránit svobodě podnikání a omezovat zbytečně práva občanů.

Proti korupci a zneužívání evropských peněz

Již v době mého působení na ministerstvu spravedlnosti jsem usiloval o to, aby byl v České republice právní systém nastaven k minimalizaci prostoru pro korupci a organizovaný zločin. Snaha o rozvázání rukou českým státním zástupcům v této oblasti mne sice stála křeslo ministra, zanechala ve mně ale hluboké přesvědčení, že tento boj má smysl.

Zkušenosti s reformou českého státního zastupitelství bych nyní mohl zúročit také na půdě Evropského parlamentu, protože se nyní v unijních institucích projednává vytvoření Úřadu evropského veřejného žalobce, který by stíhal skutky poškozující finanční zájmy Unie. Vytvoření tohoto úřadu může pomoci v boji se zneužíváním unijních peněz, ale jeho kompetence musí být nastaveny tak, aby nemohlo dojít k jeho zneužití. Vytvoření nového úřadu v sobě také skrývá riziko prodloužení soudního řízení či nejasností jeho sladění s českými ústavními pravidly.

Volný pohyb rozsudků

Díky zkušenostem z funkce ministra si uvědomuji, že řádně a efektivně může fungovat jednotný vnitřní trh jen tehdy, když se povede zabezpečit nejen svobodný pohyb osob, zboží a služeb a kapitálu, ale i volný pohyb rozsudků, který je někdy označován jako tzv. pátá svoboda. Rychlá vymahatelnost rozsudků z jiných členských států zvýší právní jistotu a pomůže i podnikatelům.

Mým cílem proto bude dosažení rychlejší a účinnější vymahatelnosti rozsudků vydaných v některém z členských států v jiném státě EU a efektivní spolupráce soudů v rámci EU. V tomto směru musí EU vytvářet tlak na členské státy, včetně České republiky, který bude směřovat k rychlé a účinné vymahatelnosti práva ve všech členských státech EU a napříč členskými státy EU. Česká republika má možnost využít zkušeností z těch zemí EU, kde je díky existenci demokratického právního státu bez přerušení totalitním režimem vymahatelnost práva na lepší úrovni. Tato problematika bude nabývat na významu spolu s rostoucím počtem obchodních a občanských (spotřebitelských) sporů a uplatňováním práva v rámci EU bez ohledu na hranice jednotlivých členských států.

Jistota v rodinném právu

Jsme zemí v srdci Evropy a stále více našich občanů vstupuje do rodinných vztahů s občany jiných států. V našem zájmu je proto také hledání řešení, která poskytnou občanům členských států Unie jistotu, jakými normami se jejich vztahy budou řídit na poli rodinného práva. Jednotlivé členské státy

si mají sami upravovat rodinné právo, ale Unie musí pokračovat ve vytváření pravidel pro situace, kdy se střetnou právní úpravy více států, ať už v oblasti manželství či péče o děti.

Kulturní různorodost

Značnou část mého současného života tvoří spolupráce s velkou osobností našeho národa paní Medou Mládkovou a podíl na vedení Muzea Kampa v centru naší metropole. I díky tomu mám blízko k oblasti kultury a i na tomto poli bych mohl v Evropském parlamentu přispět svým dílem. Unie by v oblasti kultury měla hlavně spoluvytvářet podmínky pro udržení kulturní různorodosti starého kontinentu, která je jeho velkým bohatstvím.

Ochrana životního prostředí jako důležitá politika EU

prof. Dr. Ing. Bořivoj Šarapatka, Csc.

Orgány Evropské unie působí pouze v oblastech, které vymezuje Smlouva. Těmto oblastem se říká politiky EU. Klíčové jsou takzvané společné politiky, tedy oblasti, ve kterých členské státy zcela delegovaly své pravomoci na orgány Evropské unie, resp. Evropských společenství. Mezi ně patří např. společná obchodní politika či společná zemědělská politika. Oblasti, ve kterých členské státy přenesly svou působnost na orgány EU/ES jen částečně, nazýváme jako komunitární neboli koordinované politiky a mezi ně patří i ochrana životního prostředí.

Ačkoli by se někomu mohlo zdát, že otázky životního prostředí jsou okrajovou záležitostí, ve skutečnosti zauímají v politikách EU klíčové místo. Podpisem Smlouvy o Evropské unii se členské země mimo jiné zavazují, že budou usilovat o zajištění vysoké úrovně ochrany a zlepšení kvality životního prostředí. Vý-

znam čistého a zdravého životního prostředí si uvědomovali nejen autoři této Smlouvy. Snahy EU o zlepšení životního prostředí mají i širokou podporu veřejnosti. Z výsledků celoevropského průzkumu veřejného mínění, který proběhl v roce 2011, vyplynulo, že více než 90 % respondentů považuje ochranu životního prostředí za něco, co se jich bezprostředně týká. Drtivá většina z nich rovněž vyjádřila souhlas s financováním ekologických aktivit ze strany EU a souhlasila s tím, že pro ochranu životního prostředí v jejich zemi je nezbytné přijímat právní předpisy na úrovni EU.

Předpisy EU v oblasti životního prostředí se vyvíjely několik desítek let a politika životního prostředí v současné době přispívá **k ochraně přírodního bohatství**, motivuje podniky **k ekologizaci hospodářství** a dbá na **zdraví a dobré životní podmínky** obyvatel EU. Přírodní zdroje naší planety nejsou nevyčerpatelné a neměli bychom tak jejich využívání brát na lehkou váhu. Naopak, bychom měli přemýšlet o tom, jak zastavit stále rostoucí tlak na jednotlivé složky životního prostředí. Pokud by se nám to nepodařilo,

nezanechali bychom pak budoucím generacím nic z toho, na co mají nárok. O řešení se musíme přičinit všichni, a to od občanských aktivit, až po subjekty na mezinárodní úrovni. Řešení problematiky životního prostředí na úrovni EU je důležité i z toho důvodu, že problémy překračují hranice jednotlivých států. Proto je naprosto nezbytná spolupráce členských států EU nejen mezi sebou, ale i se zbytkem světa.

Evropská politika životního prostředí prošla od svého vzniku řadou změn a stejné nejsou ani problémy, kterým bylo nutné čelit. Zhruba před 30 lety byla ve středu pozornosti klasická ekologická témata (např. ochrana druhů, kvalita ovzduší a vody, emise), v současné době se klade důraz na systematictější přístup beroucí v úvahu vztahy mezi různými tématy a důležitá je také jejich globální dimenze. Snahou není pouze situaci napravovat, ale úsilí vede k předcházení degradace životního prostředí. Důležité je i zohledňovat dopady na životní prostředí při tvorbě a financování dalších politik, jako je například zemědělství, doprava či energetika. Po více než čtyřech desetiletích politiky EU v oblasti životního prostředí se podařilo vytvořit v této oblasti soubor evropských právních předpisů.

Uvádění těchto předpisů na ochranu životního prostředí do praxe však není bez problémů. Je nutné si ale uvědomit, že ekologické a ekonomické cíle se vzájemně doplňují. Jde vlastně o dvě strany jedné mince. Ekologizací hospodářství se mohou snížit náklady na ochranu životního prostředí, jelikož dojde k efektivnějšímu využití zdrojů.

Díky moderním ekologickým technologiím mohou vznikat nová pracovní místa, může dojít ke stimulaci hospodářství a k posílení konkurenceschopnosti průmyslu. Jedním z hlavních přístupů strategie růstu EU na následujících 10 let (tzv. strategie Evropa 2020) je efektivní využívání přírodních zdrojů. V této strategii je rovněž zdůrazněno, jak by politika životního prostředí mohla přetransformovat Evropu ve znalostní ekonomiku využívající minimální objem zdrojů. V budoucím rozvoji jednotlivých zemí i EU jako celku je nutné si uvědomit, že důležité budou informace, jež povedou k uspokojování materiálních potřeb společnosti, ale i k ochraně životního prostředí. Musí tedy platit, že co je ekologické, musí být i ekonomické a naopak.

Má čtrnáctiletá válka

Ing. Jaromír Štětina

Stále vidím své první mrtvé vojáky. Leželi v prachu na silnici a měli otevřené oči. Bylo to za války v Náhorním Karabachu. Konflikt v Karabachu byla první válka, ve které jsem jako novinář pracoval. Pak prošlo čtrnáct let, v nichž mi osud přiřkl roli válečného zpravodaje. Mých mrtvých přibývalo, ale nikdy nepřehlušily okamžik, kdy jsem čtyřem arménským klukům zatlačil oči.

Přišel Balkán. Kanony rozstřílený Vukovar. Boj o Srbskou Krajinu. Nekonečně dlouho obklíčené a hladovějící Sarajevo. Hroby ve Srebrenici. Zničený most a mrtví v Mostaru. Vypálené vesnice v Kosovu a nekonečné proudy několika set tisíc kosovských Albánců, hnaných pod samopaly do Montenegro, Makedonie a Kukesu.

Pak znovu Kavkaz. Rusko uloupilo Gruzínům Abcházii. Ruští vojáci vyfasovali modré barety a předstírali mírotvorce. Tři sta tisíc Gruzínů skončilo v utečeneckých lágrech. Vzápětí dvě čečenské války. Pracovali jsme tam několik let. Hromadné hroby Čečenců umučených ve filtračních táborech. Mrtví ruští vojáci, takřka ještě děti, nahananí svými generály na jatka. Čečenský teror a bezprecedentní státní teror ruské armády, která pozabíjela osmdesát tisíc civilů. Tady jsem si poprvé položil otázku, proč to podivné válečné řemeslo dělám. A objevil jsem spirálu vzájemné nenávisti. V každé válce zášť plodí zášť. Je jí tolik, že svět začne zapomínat, odkud se spirála rozvíjí. Ozbrojl jsem se tenkrát větou Karla Čapka: „Musí být neustále opakováno, že zločin je zločin a nesmíme dopustit, aby byl mravní řád na svou dobu suspendován“. Začal jsem svoje řemeslo považovat za službu.

A mezitím Irák, Kurdistán, daleký Timor, hladomor v Somálsku, hladomor v Súdánu, kmenová válka mezi Samburu a Turkánci, občanské války v Moldávii a Tádžikistánu, život v Afghánistánu v letech 2001 až 2003...

Těch čtrnáct let mne zavazuje. Válka je největší svinstvo, jaké člověk vymyslel. Považuji za svou povinnost být členem Evropského parlamentu. V něm je potřeba usilovat o to, aby se nás násilí nedotklo.

Konrad-Adenauer-Stiftung je německá politická nadace, jejímž úkolem i závazkem je uchování duchovního dědictví prvního německého kancléře Konrada Adenauera. Základními principy nadace jsou proto svoboda, spravedlnost, solidarita a subsidiarita.

Odkazem Konrada Adenauera je také důraz na křesťansko-demokratické hodnoty v politice i ve společnosti. Nadace se proto zasazuje o takové společenské podmínky, které garantují každému jedinci nedotknutelnou důstojnost a ústavou dané svobody, práva a povinnosti. Právě jedinec je výchozím bodem sociální spravedlnosti, svobodného demokratického právního řádu a udržitelného hospodářského rozvoje.

Konrad-Adenauer-Stiftung působí po celém světě. Hlavní sídlo nadace je v Německu, kde je zastoupena v jednotlivých spolkových zemích šestnácti regionálními vzdělávacími instituty, dvěma vzdělávacími centry a cetrálami v Berlíně a Bonnu. V zahraničí má nadace více než osmdesát poboček, které zajišťují projekty ve sto dvaceti zemích. V roce 1991 otevřela nadace svoje zastoupení i v Praze.

názory & vzdělávání

TOPAZ z.s.

Újezd 450/40

118 00 Praha 1-Malá Strana

